

Ekonomik Gelişmenin Algılanması: Edirne Örneği

Özet

Ekonomik gelişmeye ilişkin literatürde, gelişmeyi kişi başına düşen gelir gibi göstergeler ile ölçen pek çok çalışma vardır. Bu çalışma ise farklı bir bakış açısıyla, ekonomik gelişmenin halk tarafından nasıl algılandığını anlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla “Ekonomik Gelişmeyi Algılama” ölçeği oluşturulmaya çalışılarak, Edirne Halkına yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada faktör analizi sonucunda “Alt Yapı Gelişme Boyutu”, “Kalite Boyutu”, “Katılım ve Özgürlük Boyutu”, “Gelişmeden Memnuniyet Hissetme Boyutu”, “Teknolojik İlerleme Boyutu” olmak üzere beş boyut olduğu görülmüştür. Elde edilen bu boyutlar ile Edirne Halkının sosyo-ekonomik yapılarına göre algılarında farklılık olup olmadığını istatistikî olarak ortaya koymak amacıyla Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır. Edirne Halkının sosyo-demografik özelliklerine göre, ekonomik gelişmeyi algılama ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin farklılıkları ortaya konmuştur. Gelişme alt algılarından, gelişmeden memnuniyet hissetme boyutu bağımlı değişken ve diğer boyutlar da bunu açıklayan değişkenler olarak ele alınarak model tahmini yapılmıştır. Bu tahmin sonucuna göre, gelişmeden memnuniyet hissetme boyutunu en iyi açıklayan değişkenin kalite ve teknolojik ilerleme boyutu olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bu boyutlar arasında standartlaştırılmış parametrelere göre teknolojik ilerleme boyutu en etkili açıklayıcı değişken olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ekonomik Gelişme, Ekonomik Gelişme Algısı*

Perception of Economic Development: The Case of Edirne

Abstract

There are many studies in the economic development literature which measure the development in terms of income per capita and so forth. This study, whereas from a different point of view, aims to comprehend how economic development is perceived by the public. For this purpose, a study on Edirne's inhabitants have been held by trying to engender a scale on “Perception of Economic Development”. As a result of the factor analysis of the research, five dimensions have been distinguished as “Infrastructure Development Dimension”, “Quality Dimension”, “Participation and Freedom Dimension”, “Appreciation of the Development Dimension” and “Technological Progress Dimension”. Mann Whitney U and Kruskal Wallis tests are applied in order to prove statistically whether there is a difference between such dimensions and the perception of Edirne's inhabitants with regard to their socio – economical conditions. Differences concerning the lower dimensions of the scale on economic development perception in terms of the socio – demographical characteristics of Edirne's inhabitants have been revealed. Model estimation has been done by addressing the development preceptions in the way that appreciation of development dimension is dependent variable and other dimensions are its explanatory variables. According to this estimation result, it has been detected that quality and technological progress are the variables which explain the appreciation of development dimension in the best way. Besides technological progress has been determined to be the most efficient explanatory variable in terms of the standardised parameters set among these dimensions.

Keywords: *Economic Development, Perception of Economic Development*

Gülçin ALTINER¹
Emel YILDIZ²
Adil OĞUZHAN³

¹ Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, altinergulcin@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, İ.İ.B.F., yildizn@hotmail.com

³ Doç. Dr. Trakya Üniversitesi, İ.İ.B.F., adil_oguzhan2000@yahoo.com

1.Giriş

Gelişmenin temel amacı insanlara uzun, sağlıklı ve rahat bir yaşam sağlayabilmektir. Küreselleşen dünyada ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik alanlardaki hızlı değişim, bireysel ve toplumsal refahın artması anlamına gelen ekonomik gelişmeyi her toplumda daha da önemli ve istenir hale getirmiştir.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sıklıkla kullanılan "ekonomik gelişme" kavramı ülkelerin ekonomik gündemlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Üretim ve kişi başına düşen gelirdeki artışın yanında, az gelişmiş bir toplumun hem ekonomik, hem de sosyo-kültürel olarak daha iyi standartlara ulaşmasını ifade eden gelişme, bireylerin ve toplumların daha yüksek refah seviyelerine sahip olması anlamı taşımakta olup, tüm toplumların ortak hedefini oluşturmaktadır. Gelişme az gelişmiş ülkeler için kalkınmış ülkeler seviyesine gelmek, gelişmiş ülkeler için de sahip olunan koşulları daha da iyileştirmek şeklinde süregelen dinamik bir süreci ifade etmektedir.

Yirminci yüzyılın ortalarında altın çağını yaşadığı kabul edilen gelişme iktisadi tarafından gelişme, sermaye birikimi ve sanayileşme ile elde edilen, refah artışı ve modernizasyon olarak algılanmıştır. Özel sektörün, devletin yerine gelişmede daha etkili olduğunu savunan Neo liberal yaklaşımlar ile farklı boyut kazanan görüşler ve eleştiriler, gelişme kavramına daha geniş boyutlar kazandırmıştır. Böylece yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde gelişme kavramı literatürde en çok kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır.

Gelişme yerine literatürde "kalkınma", "modernleşme" gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Ekonomik gelişme ön koşul olarak, ekonomik büyümeyi gerektirir. Nicelik olarak, üretimin ve kişi başına düşen gelirin artmasını ifade eden ekonomik büyüme hem gelişmiş, hem az gelişmiş ülke ekonomilerinde arzulanan bir hedef iken, yapısal dönüşümü de içerdiğinden ekonomik gelişme az gelişmiş ülkeler için daha önemli ve öncelikli bir hedeftir (Han ve Kaya, 2006:2). Bu aşamada kalkınma, maddi refahın artmasını, gelişme ise sosyolojik olarak, bireysel davranışların ve sosyal organizasyonların yenilenip, modernleşmesini ifade etmektedir (Berber,2011:9). Tanımlar dikkate alındığında sürecin basamaklarının sırasıyla ekono-

mik büyüme, yapısal değişme ve gelişme olduğu söylenebilir.

Ekonomik gelişmenin önemi ve ölçülmesi literatürde değişik bakış açılarıyla ele alınmaktadır. Genel olarak makro veriler ya da sosyal değerler üzerinden gerçekleştirilen literatürde, bireylerin ekonomik gelişmeyi ne şekilde algıladıkları konusunda açıklık bulunmadığı söylenebilir.

Algılama en basit ifadesiyle, "duyusal verileri örgütleyerek yorumlamayla, çevredeki nesne ve olaylara anlam yükleme" sürecidir (Aytaç, 2000:107). Bu çalışmada bireylerin gelişmeyi nasıl algıladıklarının belirlenmesi amacıyla, "Ekonomik Gelişmeyi Algılama" ölçeği oluşturularak Edirne Halkına yönelik bir anket hazırlanmıştır. Literatür ve uygulama bölümleri olarak ikiye ayrılan çalışmada elde edilen ölçek verilerine, faktör analizine uygunluğuna ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda "Alt Yapı Gelişme Boyutu", "Kalite Boyutu", "Katılım ve Özgürlük Boyutu", "Gelişmeden Memnuniyet Hissetme Boyutu" ve "Teknolojik İlerleme Boyutu" olmak üzere beş boyut olduğu görülmüştür. Faktör analizi ile elde edilen alt boyutlara, Edirne Halkının sosyo-ekonomik yapılarına göre algılarında farklılık olup olmadığını istatistikî olarak ortaya koymak amacıyla Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda Edirne Halkının demografik özelliklerine göre gelişme algılarında farklılıklar ortaya konulmuştur.

Modelde gelişmeden memnuniyet hissetme alt boyutuna bağımlı değişken bunu etkileyen alt yapı gelişme boyutu, kalite boyutu, katılım ve özgürlük boyutu ile teknolojik ilerleme boyutlarına açıklayıcı değişkenler olarak yer verilmiştir. Tahmin sonuçlarına göre, anlamlı değişkenler kalite boyutu, teknolojik ilerleme boyutları gelişmeden memnuniyet hissetme boyutunu açıklayan en iyi değişkenlerdir. Böylece gelişmeden memnuniyet hissetme boyutunu en çok etkileyen boyut, standartlaştırılmış parametrelere göre teknolojik ilerleme boyutu olmaktadır.

Ayrıca, kadınların ve lisansüstü eğitime sahip olanların gelişmeye daha olumlu baktıkları, köyde yaşayanların il ve ilçede yaşayanlara göre teknolojik gelişmelere daha duyarlı oldukları çalışmanın dikkat çeken bulguları olarak önem taşımaktadır.

2. Ekonomik Gelişme Kavramı

Ekonomik büyümenin, refah artışını garanti etmediğinin anlaşılması gelişme kavramını gündeme getirmiştir. Gelişme temelde ekonomik büyüme yanında, toplumun yapısal olarak da iyileşmesini anlatan bakış açıları ile farklı tanımlara sahiptir. Bu tanımlar ekonomik yapıdan, toplumsal yapıya uzanan geniş bir alanda değişik konulara vurgu yapmaktadır. Demokrasi, modernizasyon ya da mutluluk gibi vurgular iktisatçıların konuya bakışlarını ortaya koyarken, kavrama yüklenen anlamın boyutuna da zenginlik katmaktadır.

Gelişme kavramı özellikle 1960'larda, sömürgecilik düzeninden olumsuz etkilenen halkların, adil uluslararası ekonomik düzen taleplerini dile getirdikleri bir hak arayışı anlayışla gündeme gelmiştir (Marks, 2003: 140-142). Kothari, bu bakış açısı ile gelişmeyi, sömürgeciliğin bıraktığı yerden devam eden ilerleme, modernleşme, batılılaşma gibi içeriklerle bağımsızlığına kavuşan ülkelerin modeli olarak ortaya koymuştur (Kothari, 1989: 143). Sömürgeci faaliyetler, gelişme sürecini sömürgeci ekonomiler lehine çevirirken diğer halklar için gelişmenin önündeki en önemli engeller olarak kabul edilmiştir (Mutlu, 2008:17-19).

Gelenekselden, moderne geçişi anlatan gelişme kavramı Harbison vd. tarafından sanayileşme ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Gelişme, sanayileşmenin iç dinamikleri ile ortaya çıkan bir süreç olarak ortaya konmuştur. Kalifiye işgücünün yaygınlaşması, eğitim seviyesinin yükselmesi, tarımsal üretimin yerini sınai üretimin alması ve bu değişimlerle birlikte kentleşme düzeyinin artması ile teknolojik işbölümü temeline dayanan toplumsal yapının ortaya çıkışı gelişme süreci olarak ifade edilmiştir (Harbison v.d., 1995:85-95). Chenery (1988:22) ise fiziki ve beşeri sermaye birikiminde, arz, talep, istihdam ve ticaret yapısında meydana gelen gelişmenin ekonomik yapıyı da değiştirdiğini belirtmiştir. Bu değişim süreci demografik dönüşüm, kentleşme ve gelir dağılımı gibi başlıkları da içermekte ve sosyo-ekonomik bir boyut taşımaktadır.

Bir başka tanım ile gelişme; temel sosyal yapılarıdaki, yerel kuruluşlardaki ve genel değerlerde meydana gelen değişimlerin yanında; gelir dağılımının düzelmesi, yoksulluğun giderilmesini içeren bir kavram olarak açıklanmıştır (Todaro,1994:

16-17). Ekonomilerde üretim ve gelirdeki büyüme kadar, büyümenin ekonomik birimler arasında adil paylaşımı da toplumsal düzen ve sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımakta ve gelişmeye yansımaktadır.

Hızlı bir değişimi içeren modernleşme toplumunda sosyo- kültürel yapının tamamını etkileyen ekonomik, teknolojik ve çevresel değişimleri ifade etmekte ve bu değişimi belirleyen karakteristikler sürecin kalkış noktasını oluşturmaktadır. Gandhi, ekonominin sürekli büyümesini sağlayan bir sanayinin varlığı, halkın kamusal yönetime demokratik katılımı, akılcı normların kültürel yapıdaki yaygınlığının artması başlıklarına yaptığı vurgu ile gelişmeyi, sanayileşme ve demokratikleşme konuları ile ilişkilendirmiştir (Gandhi,1987: 23-25).

Ekonomik gelişmenin, insan kapasitesinin genişlemesi olduğu şeklinde bir bakış da Sen tarafından getirilmiştir (Sen, 1977: 317-344). Ayrıca Sen, bireysel ve siyasal özgürlüklerin, gelişmenin temeli olduğunu ortaya koymuştur (Sen, 1997:26). Başka çalışmalarda da benzer bakış açısıyla GSMH'deki artış yanında, sosyal gelişmelerin de etkili olduğu, bireysel özgürlüklerin ve demokrasinin kalkınma için temel olduğu vurgulanmıştır (Demircan, 2003:97-116, Doğan 2005:1-19). Böylece ekonomik faktörler yanında demokratikleşme, bireysel özgürlükler, ülkelerin sahip oldukları sosyal güvenlik düzeyleri de gelişmenin sosyo-kültürel boyutlarını oluşturabilmektedir (Özcan ve Zeren, 2013:7-36 ve Sen, 2001:13-15).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP) dünya genelinde ülkelerin gelişmişlik düzeylerini çeşitli endeksler yardımıyla nitelik yönünden ölçmektedir. Bu endekste ekonomik gelişmenin asıl kaynağının, beşeri ve fiziki sermayenin niteliğini arttıran bilgi ve teknolojiye gelişmeler olduğu belirtilmiştir. "İnsani Gelişmişlik Endeksi(İGE)" olarak 187 ülke arasında yapılan değerlendirmede Türkiye beşeri sermaye bakımından orta seviyede ve 0.722 olan İGE değeri ile 90. sırada yer almaktadır (UNDP, 2013:175).

Gelişmişlik düzeyine farklı bir bakış da mutluluk ile ilgilidir. Dünyanın en mutlu ülkelerinden biri olan Bhutan, gelişmişlik ölçütü olarak milli gelir artışı değil, Gayri Safi Milli Mutluluk Endeksi kullanılmaktadır. Bhutanlı yetkililer ekonomik büyümenin kriz yaratan yönleri nedeni ile tekrar de-

ğerlendirilerek, toplumları nelerin mutlu ettiğini tespit ederek yeniden ölçülmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Bu bakış açısı Birleşmiş Milletler' e de esin kaynağı oluşturularak, 2011 yılından bu yana yeni bir endeks uygulamasına başlanmasına neden olmuştur. Gayri Safi Milli Mutluluk Endeksi olarak isimlendirilen bu endeks 9 ana başlık ve 72 alt göstergede, kişilerden elde edilen verilerle; yaşama standartları, sağlık, eğitim, kültür, ekolojik bütünlük, topluluğun canlılığı, zamanın kullanımı, iyi yönetim, ruhsal iyilik hali üzerinden gelişmenin verdiği mutluluk hissini ölçmektedir. Türkiye 2010–12 döneminde, 5.345 puanlık endeks değeri ile 152 ülke arasında 77. sırada yer almaktadır

(Helliwell vd, 2013:77). Kişi başına düşen gelir, sosyal destek, doğumda sağlıklı yaşam beklentisi, yaşam seçimlerinde özgürlük, cömertlik ve yolsuzluk alguları başlıklarında verdikleri cevaplar ile hesaplanan Mutluluk Endeksi kişilerin sosyal ve ekonomik verileri ne şekilde değerlendirdiklerini ve bu değişkenlere göre kendilerini ne kadar mutlu hissettiklerini açıklamaktadır.

Literatürde gelişmede etkili olan değişkenlerin saptanması ile ilgili çalışmalar da sıklıkla yer almaktadır. Bu çalışmalardan bazı örneklere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Gelişmenin Kaynaklarına İlişkin Çalışmalara Örnekler

Yazar	Ülke, Bölge ve Dönemler	Yöntem ve Testler	Bulgular
UNDP(2013)	187 BM üyesi ülke 2012	Zaman Serisi kullanılarak, gelişme uzun ve sağlıklı yaşam, bilgiye erişim ve insana yakışır yaşam koşulları boyutları ile ölçülmüştür.	Türkiye 0.722 olan İnsani Gelişmişlik Endeksi ile 187 ülke arasında 90. sırada yer almaktadır.
Sen(1977)		Teorik çalışma	İnsani yeteneklerin genişletilmesidir.
Sen(1997)		Teorik çalışma	Bireysel ve siyasal özgürlükler, gelişmenin temelidir.
Sen(2001)		Teorik -İnceleme	Bireysel özgürlükler gelişmenin temelidir.
Doğan (2005)		Karşılaştırmalı bir yöntem kullanılmış, betimleyici yöntem ile demokratik ve otoriter yönetim sistemlerinin gelişmeye olumlu veya olumsuz etkileri araştırılmıştır.	Demokrasi ekonomik gelişme için en temel kurumdur. Yetki devrini kolaylaştırıp, istikrarlı bir yatırım ortamı sağlayarak, ulusal enerji ve kaynakların ekonomik gelişme doğrultusunda mobilizasyonunu hızlandırmaktadır.
Ersungur, Kızıltan ve Polat (2007)	Türkiye 1987- 2001	Temel Bileşenler Analizi	Ekonomik gelişme bölgeler arasında farklılık göstermektedir.
Eser ve Gökmen (2009)	ABD, İngiltere, Japonya ve Türkiye	Beşeri sermaye ve ekonomik gelişme arasındaki ilişki teorik ve ampirik çalışmalar çerçevesinde incelenip, dünya deneyimi ve Türkiye ile ilgili gözlemlere bağlı olarak karşılaştırmalı analiz yapılmıştır.	Gelişmiş ülkelerde ekonomik gelişmenin asıl kaynağı, beşeri ve fiziki sermayenin niteliğini arttıran bilgi ve teknolojideki gelişmelerdir. Türkiye beşeri sermaye bakımından orta seviyededir.

Özcan ve Zeren (2013)	27 Avrupa ülkesi 1999-2009	Mekânsal ekonometri yöntemi	Ülkenin sahip olduğu sosyal güven düzeyinin, ekonomik gelişme düzeyi üzerinde pozitif etkilere yol açtığı görülmüştür.
OECD(2003)	OECD Ülkeleri, 1990-2003	Teorik çalışma; üye ülkeler arasında karşılaştırmalı analiz	1990'lı yıllarda bazı OECD ülkelerinde görülen güçlü büyüme performansı "Yeni Ekonomi" olarak adlandırılan, Bilgi İletişim Teknolojileri tabanlı ekonomilere olan ilgiyi arttırmıştır. Fiziki sermaye kadar, AR-GE ve eğitime yapılan yatırımlar, makro ekonomik istikrar sağlayan politikalar, rekabet gücü ve esnekliğe sahip şeffaf kurumsal yapılar gelişmenin temel kaynaklarıdır.
Dünya Bankası(2002)		Teorik çalışma	İyi kurumlar ve teşvik yapıları, başarılı bir büyüme ve kalkınma için ön koşuldur.
Acemoğlu& Robinson (2000,2003)	Avusturya-Macaristan ve Rusya;İngiltere ve Almanya, 1800- 2000 (perspektifi)	Basit istatistikî model yardımıyla ülkelerin karşılaştırmalı analizi	Siyasi elitler (ve monopoller) daha iyi kurumlara ve teknolojiye karşı, kendi iktidarlarını zayıflatacağı için direnmektedirler. Zayıf kurumsal yapı, muhalefeti de zayıflatarak iktidarı güçlendirmektedir. Zengin doğal kaynakların olduğu yerlerde uygulanan "böl ve yönet" stratejileri bu bölgelerin gelişimine engel olmaktadır.
Robert Putnam (1993,1995)	İtalya	Gözleme dayalı teorik çalışma	Sivil toplumun etkinliği, yönetimlerin başarısının ve zenginliğinin nedenidir. Sosyal iletişim ağları, toplumsal verimliliği arttıran güven ve normlar açısından değer taşımaktadır. Sosyal yapı bireylerle bireyler, bireylerle kurumlar arasındaki karşılıklı güven ilişkilerine dayanmakta olup, her toplumsal yapıda farklılıklar göstermektedir. Soyut olan bu yapı gelişme üzerinde kişisel yetenek ve kapasitelere zayıf ve sorunlu bir şekilde yansıdığına olumsuz; kişilere cesaret ve güven veren şekilde yansıdığına ise olumlu biçimde etkiler yaratmaktadır.

Gandhi (1987)		Teorik çalışma	Sanayileşme ve demokratikleşme gelişmenin temelidir. Kendini besleyen bir büyüme derecesini sağlayacak sanayinin kurulması, halkın belli ölçüde devlet yönetimine iştirak etmesi, rasyonel normların kültüre yayılması, toplum içerisinde akılcılığın artması da gelişmedir.
Işık ve Kılınç (2012)	Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye 1998-2008	Eurostat - İnovasyon Birliği Skorbordü (2010) verileri ve Ar-Ge/ GSYH oranı ile AB ülkeleri ve Türkiye'deki mevcut durumunun analizi	Kalkınmanın en üst aşamasındaki ülkeler İnovasyon güdümlü, en alt aşamasında bulunan ülkeler faktör güdümlü, geriye kalan ülkeler ise yatırım-verimlilik güdümlü ekonomiler olarak adlandırılmaktadırlar. İsveç, Finlandiya, Danimarka ve Almanya gibi gelişmiş ülkeler Ar-Ge / GSYH oranı konusunda topluluk ortalamasının üzerinde yer almış ve Polonya, Romanya ve Türkiye gibi ülkelere daha iyi performans göstermişlerdir.
Akdeve ve Karagöl (2013)	Güney Kore, Tayvan, Güney Afrika, Amerika, İrlanda, Polonya ve Türkiye 1923-2012	Ülkelerin kalkınma amacıyla yatırım teşvik uygulamalarının karşılaştırmalı teorik analizi	Vergi indirimi, muafiyeti ve yatırım indirimini içeren mali teşvikler, kredi teşvikleri, az gelişmiş ve ayrıcalıklı sektörler için teşvikler tüm ülkelerde ekonomik gelişmeyi sağlamaya yönelik uygulanan ortak yöntemlerdir. Teknolojik altyapı ve stratejik alanların desteklenmesi de ön plandadır. Gelişmiş ülkelerdeki kalkınma ve ekonomik büyüme potansiyeli, mutlaka teşvik uygulamalarının etkisi altındadır. Özellikle Asya ülkelerine bakıldığında, esnek bürokratik yapının özel sektör ve yatırımcıları destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Avrupa Ülkeleri ise teşvik sistemlerini güçlü hukuki bir altyapı üzerine inşa etmektedirler. Amerika'da bölgesel farklılıklar fazlasıyla önemsizdir ve her eyalette farklı teşvik uygulanmaktadır.

Schultz(1971)		Teorik çalışma	Beşeri sermaye yatırımları, üretimi ve verimliliği arttıran etkili yatırımlardır. Gelişmiş ülkelerin büyümesi büyük ölçüde beşeri sermayedeki artışlar ile açıklanmaktadır.
Çakmak ve Gümüş (2005)	Türkiye 1960-2002	Eş Bütünleşme Analizi	II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya ve Japonya'nın ekonomik kalkınmasında beşeri sermayenin rolünün anlaşılması, beşeri sermaye yatırımlarına dikkati çekmiş ve ilgiyi arttırmıştır. Türkiye'de fiziki ve beşeri sermaye ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli pozitif, işgücünün ise GSMH üzerinde negatif bir etkisi vardır. Bu çalışmaya göre Türkiye'de beşeri sermaye, fiziki sermayeye göre ekonomik büyüme üzerinde daha düşük katkı sağlamaktadır.
Keskin(2011)	177 BM Üyesi ülke	Çoklu doğrusal regresyon modeli	Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirebilmesi öncelikle, sahip oldukları beşeri sermayenin kalitesini, eğitim yoluyla iyileştirebilmelerine bağlıdır. Eğitimin, sanayi ve hizmet sektörünün ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olması ve geniş kitlelere ulaşması, yaşam boyu öğrenme kültürünün toplumun genelini kapsamaması önemli adımlar olarak ortaya konmuştur.
Koç(2013)	27 AB ülkesi	Yatay-kesit analizi	Beşeri sermaye, ekonomik büyüme ve gelişme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahiptir.

3. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada ekonomik gelişmenin algılanmasını ortaya koyabilmek amacıyla Edirne'de bir araştırma yapılmıştır. Ekonomik gelişmenin algılanması konusunda yapılan bu çalışma için daha önceden uygulanmış bir ölçek olmadığından konuyla ilgili olarak anket soruları ilk kez oluşturulmuş ve "Ekonomik Gelişmeyi Algılama Ölçeği" geliştirilmiştir.

Edirne Halkının "Ekonomik Gelişmenin Algılan-

ması" konusundaki algılarını ölçmek için oluşturulan "Ekonomik Gelişmeyi Algılama Ölçeği", 33 maddelik 5'li likert ölçek biçiminde oluşturulmuştur. Edirne Halkı ile bire bir yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen anket sayısı 412'dir. Daha fazla sonuç alınmak istenmesine rağmen 412 kişiden geçerli cevap alınmıştır. Anketler 2013 yılında uygulanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak faktör analizi, farklılıkların testi için Mann Whitney U, Kruskal Wallis Testi ve Regres-

yon Analizi uygulanarak sonuçlar yorumlanmıştır. **F3: Katılım ve Özgürlük Boyutu**

4. Bulgular

Yapılan araştırmada Kaiser-Meyer-Olkin testi uygulanan faktör analizi sonucunda, beş alt boyut olduğu görülmektedir. Bu alt boyutlar şunlardır:

F1: Alt Yapı Gelişme Boyutu

F2: Kalite Boyutu

F4: Gelişmeden Memnuniyet Hissetme Boyutu

F5: Teknolojik İlerleme Boyutu

Faktör analizi ile elde edilen alt boyutlara, Edirne Halkının sosyo-ekonomik yapılarına göre algılarında farklılık olup olmadığını istatistikî olarak ortaya koymak amacıyla Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmış olup sonucu Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Edirne Halkının Sosyo-Demografik Yapılarına Göre Ekonomik Gelişmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Algılarındaki Farklılığın İstatistiksel Test Sonuçları

Değişkenler	Gelişmenin Alt Yapı Boyutu	Gelişmenin Kalite Boyutu	Katılım ve Özgürlük Boyutu	Gelişmenin Memnuniyet Boyutu	Teknolojik İlerleme Boyutu	Yöntem
Yaş	,348	,099**	,480	,162	,649	K. W
Medeni Durumu	,463	,699	,883	,443	,800	K. W
Öğrenim Düzeyi	,070**	,037*	,080**	,161	,282	K. W
Mesleği	,371	,468	,383	,003*	,067**	K. W
Gelir Durumu(Aylık)	,449	,036*	,745	,970	,383	K. W
Şu an Yaşanılan Yer	,968	,069**	,092**	,044*	,017*	K. W
5 Yıl Öncesi Yaşanılan Yer	,114	,701	,278	,586	,398	K. W
Annenin Öğrenim Durumu	,716	,149	,898	,828	,207	K. W
Babanın Öğrenim Durumu	,702	,155	,797	,433	,311	K. W
Ailede Birlikte Yaşanan Kişi Sayısı	,964	,090**	,745	,422	,486	K. W
Yaşanılan Evin Mülkiyet Durumu	,483	,685	,314	,129	,928	K. W
Tasarrufların Değerlendirilmesi	,872	,210	,661	,243	,880	K. W
Tasarruf Yapabilme Durumu	,322	,829	,702	,000*	,927	K. W
Cinsiyet	,002*	,690	,009*	,841	,080**	K. W

*: % 5 önem seviyesi

** : % 10 önem seviyesi

Tablo 2’de “Ekonomik Gelişmeyi Algılama” ölçeğinin alt boyutlarına göre, Edirne’de yaşayanların sosyo-demografik yapılarına göre algılamalarında bir farklılığın olup olmadığı ortaya konulmuştur.

Karşılaştırmalı istatistikî yöntemlerden Kruskal Wallis testinin sonuçlarına bakılarak, Edirne Halkının sosyo-demografik yapılarından “yaş”a göre Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının alt boyutlarında % 10 önem seviyesinde gelişmenin kalite

boyutunda farklılık olduğu görülmüştür. 18-35 Yaş arasındaki kişilerin bu boyuta, diğer yaş grubundaki kişilere göre daha farklı ve olumlu yaklaşıtları, çoklu karşılaştırmalı Mann Whitney U testi sonucuna göre ortaya konmuştur.

Öğrenim düzeylerine göre, Ekonomik Gelişmeyi Algılama alt boyutlarından gelişmenin kalite boyutunda algılarda farklılık vardır ve bu fark % 5 önem seviyesine göre yüksek lisans ve doktora mezunlarından kaynaklanmaktadır. Böylece halkın öğrenim düzeyi arttıkça, ekonomik gelişme algılamalarındaki, gelişme kalite boyutundaki beklentilerinin de arttığını söylemek mümkün olabilmektedir. Benzer şekilde alt yapı gelişme boyutu, katılım ve özgürlük boyutlarında da öğrenim düzeylerine göre algılarda farklılık olduğu test sonucu ile belirlenmiştir.

Ayrıca mesleklere göre bakıldığında; % 10 önem seviyesinde Edirne Halkının sosyo-demografik yapılarına göre Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının alt boyutlarından teknolojik ilerleme ve gelişmeden memnuniyet hissetme boyutlarında algılarına farklılık olduğu ve bu farklılığın serbest meslek sahibi ve emekli olan katılımcılardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Özetle, serbest meslek sahibi ve emekli olan katılımcıların Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının; diğer meslek gruplarına mensup kişilere göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

Gelir düzeyine göre Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının alt boyutlarından gelişmenin kalite boyutuna farklı ve olumlu yöndeki yorumlar, 2001TL ve üstü gelir düzeyine sahip olan kişilerden kaynaklanmaktadır. Böylece gelir düzeylerindeki yükseklik, gelişme kalite boyutundaki beklentileri de arttırmaktadır denilebilir. Aynı zamanda ailede birlikte yaşanan kişi sayısının gelişmenin kalite boyutunda ve tasarruf yapabilme durumuna göre Gelişmeden Memnuniyet Boyutlarında test sonucunda anlamlı bir algı farkı olduğu da ortaya konmuştur. Dolayısıyla tasarruf yapabilme olanağının artması, kişiler açısından gelişme ile ilişki-

lendirilmektedir denilebilir.

Diğer taraftan Edirne Halkının yaşadıkları yerleşim yerlerine göre Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının alt boyutlarındaki algılarına bakıldığında %5 önem seviyesine göre gelişmeden memnuniyet hissetme ve teknolojik ilerleme boyutlarında farklılık olduğu; köyde yaşayan halkın ilçede ve kentte yaşayan kişilere göre daha olumlu olduğu ortaya konulmuştur. Köyde yaşayan kişilerin, teknolojik ilerleme boyutunda farklı olumlu algıya sahip olması şaşırtıcı bir durum gibi gözükse de köyde yaşayan halk açısından teknolojik her ilerlemenin daha anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan köy nüfusu için, teknolojik ilerleme üretimi ve tarımda hayatı önemli ölçüde kolaylaştırmakta bu da gelişmenin dikkat çekici bir yansıması olarak yorumlanmaktadır.

Son olarak Ekonomik Gelişmeyi Algılamalarının alt boyutlarına “cinsiyete” göre bakıldığında; % 5 önem seviyesinde, alt yapı gelişme alt boyutu ve katılım ve özgürlük alt boyutlarında test sonucu anlamlı bir algı farkı olduğu, bu farklılığın da kadın katılımcılardan kaynaklandığı görülmüştür. Bu durumda kadın katılımcıların, erkek katılımcılara göre Ekonomik Gelişmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarına daha olumlu yaklaşıtları savunulabilir.

Ekonomik Gelişmeyi Algılama Ölçeğinde bağımlı ve bağımsız değişkenlerin ayrımı yapılmadan faktör analizi yapıp, alt boyutlar elde edilerek tanımlanmıştır. Bu analiz sonucu elde edilen boyutlar, boyutlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla bağımlı ve bağımsız değişkenler olarak ayrılmış ve regresyon analizine tabi tutulmuştur. Bu alt boyutlardan bağımlı değişken olarak gelişmeden memnuniyet hissetme alt boyutunu ve bunu etkileyen alt yapı gelişme boyutu, kalite boyutu, katılım ve özgürlük boyutu ile teknolojik ilerleme boyutlarını açıklayıcı değişken olarak modelde yer verildiğinde, tahmin sonuçları Tablo 3'te düzenlenmiştir.

Tablo 3: Gelişmeden Memnuniyet Hissetme Boyutunu Etkileyen Faktörlere İlişkin Regresyon Analiz Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken Gelişmeden Memnuniyet Hissetme Boyutu	Model 1				Model 2			
	β	Standart Hata	Beta	t	β	Standart Hata	Beta	t
Sabit	1.755	1.115	-	1.574	1.825	1.083	-	1.685
Altyapı Gelişme	0.013	0.050	0.016	0.267	-	-	-	-
Kalite Boyutu	0.102	0.043	0.144	2.367	0.105	0.041	0.148	2.532
Katılım ve Özgürlük	0.118	0.054	0.135	2.197	-	-	-	-
Teknolojik İlerleme	0.420	0.065	0.351	6.469	0.425	0.063	0.355	6.794
R	0.588				0.558			
F	46.046				61.511			

Tablo 3 dikkate alındığında tahmin edilen Model I ve Model II’de değişkenlerin iktisadi beklenti ve istatistiksel anlamlılık kriterlerine göre, en iyi modelin Model II olduğu anlaşılmaktadır. Modelde görüldüğü gibi gelişmeden memnuniyet hissetme boyutunu etkileyen açıklayıcı değişkenler olarak kalite boyutu, teknolojik ilerleme boyutları, algılama boyutunu açıklayan en iyi değişkenlerdir. Böylece gelişmeden memnuniyet hissetme boyutunu en çok etkileyen değişken, standartlaştırılmış parametrelere göre teknolojik ilerleme boyutu olmaktadır.

5.Sonuç

Yapılan analizler doğrultusunda elde edilen beş alt grup olarak; alt yapı gelişme boyutu, kalite boyutu, katılım ve özgürlük boyutu, gelişmeden memnuniyet hissi boyutu, teknolojik ilerleme boyutlarının, halkın sosyo-demografik yapılarına göre farklılıklarına bakıldığında kadınların ekonomik gelişmenin bazı boyutlarındaki algılarının erkeklerden daha olumlu olduğu görülmüştür. Özellikle kadınlar iş olanakları, eğitim seviyesi vb konulardaki artışların ekonomik gelişmenin algılanması açısından, erkeklere oranla daha olumlu yönde etkilendiklerini ortaya koymuşlardır. Eğitim seviyesi ve gelir seviyesi yüksek olan kişilerin de ekonomik gelişmeyi algılamalarının diğer kişilere göre daha farklı olduğu görülmektedir. Bu durumda eğitim seviyesinin artmasının, kişilerin ekonomik gelişmeyi daha olumlu şekilde algılamalarına neden olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Diğer önemli bir unsur ise teknolojik ilerlemenin artmasının ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesi olduğunu köyde yaşayan kişilerin, ilçe ve kentte yaşayan kişilere göre algılamalarında anlamlı farklılıkların olmasıdır. Köyde yaşayan kişilerin, teknolojik ilerleme boyutunda olumlu farklılığa sahip olması köyde yaşayan halk açısından teknolojik her ilerlemenin hayatlarının kolaylaştırılmasında, kente göre daha önemli olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Köylerde yaşayan kişiler teknoloji sayesinde üretimdeki zorlukları aşarak önemli avantajlar sağlamaktadırlar. Bu avantajlar nedeni ile ekonomik gelişmenin yansıması olarak teknolojik gelişmelere, ilçe ve kentlerde yaşayan kişilere göre daha olumlu bakılmaktadır denilebilir.

Edirne Halkına yönelik yapılan bu çalışma, Edirne iline benzer bölgeler için örnek oluşturabilir. Ancak, ekonomik gelişmenin farklı yapıda ve düzeyde olduğu bölgeler için de ayrı çalışmalarla geliştirilerek literatüre katkı sağlanabilir.

Ekonomik gelişme, halkın refah seviyesini arttırdığı ve halk tarafından memnuniyetle karşılandığı ölçüde daha büyük bir önem taşıyacaktır. Gelişmeyi sağlayan politikaların hazırlanıp uygulanmasında bu bakış açısının dikkate alınması, toplumsal ve ekonomik performansın daha yüksek düzeyde artmasını ve istikrarını sağlayacaktır.

Kaynakça

ACEMOĞLU, Daron & James A. ROBINSON (2000), "Political Losers as a Barrier to Development", *The American Economic*

Review, Vol.90, No:2, Papers and Proceeding of the One Hundred Twelfth Annual Meeting of the American Economic Association, May, pp.126-130.

ACEMOĞLU, Daron & James A. ROBINSON (2003), "Economic Backwardness in Political Perspective", NBER Working Paper, No: 8831, March.

AKDEVE, Erdal ve Erdal Tanas KARAGÖL (2013), "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Teşvikler Ve Ülke Uygulamaları", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , Sayı 37 – Temmuz, s.329-350.

AYTAÇ, Serpil (2000), Psikolojiye Giriş İnsanı Anlama Çabası, Ezgi Kitabevi, Bursa.

BERBER, Metin (2011), İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Derya Kitabevi, 4. Baskı, Trabzon.

CHENERY, Hollis (1988), Handbook of Development Economics, North Holland.

ÇAKMAK, Erol ve Sevdâ GÜMÜŞ (2005), "Türkiye'de Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Ekonometrik Bir Analiz(1960-2002)", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 60, Sayı:1, s.59-72.

DEMİRCAN, Esra (2003), "Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:21, Temmuz-Aralık 2003.s.97-116.

DOĞAN, Adem (2005), "Demokrasi ve Ekonomik Gelişme", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 25, Temmuz – Aralık 2005.s.1-19.

ERSUNGUR, Ş.Mustafa, Alaattin KIZILTAN, Özgür POLAT (2007), "Türkiye'de Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması: Temel Bileşenler Analizi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 21 Haziran 2007 Sayı: 2,s.55-66.

ESER, Kadir., Çiğdem EKİZ GÖKMEN , (2009), "Beşeri Sermayenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri:Dünya Deneyimi ve Türkiye Üzerine Gözlemler", Sosyal ve Beşeri, Bilimler Dergisi, 1,(2): 41-56-2009.http://www.sobiad.org/ejournals/dergi 22.04.2014.

GANDHI, Raj S. (1987), "Modernization and Development in the Third World: A Critical Assesment", International Journal of Contemporary Sociology, vol.24, January-April No:1-2, pp.25.

HAN, Ergül ve Ayten Ayşe KAYA (2006), Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, 5. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara.

HARBISON, Frederick., Kerr, CLARK v.d.(1995), Sanayileşmenin Mantiği, Ekin Kitabevi, 3.Baskı, Bursa.

HELLIWELL, John F., Richard LAYARD and Jeffrey D. SACHS (2013), UN World Happiness Report, 201.

İŞİK, Nihat ve Efe Can KILINÇ (2012), "İnovasyon-Güdümlü Kalkınma: Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Bir İnceleme", Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1- Haziran, s.31-68.

KESKİN, Abdullah (2011), "Ekonomik Kalkınmada Beşeri Sermayenin Rolü ve Türkiye", Ankara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:25, Sayı:3-4,s.125-153.

KOÇ, Aylin (2013), Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yatay Kesit Analizi ile AB Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme, Maliye Dergisi, Sayı 165, Temmuz-Aralık, s.241-258.

KOTHARI, Rajni (1989), Rethinking Development, New Horizon Press, New York.

MARKS, Stephen (2003), "The Human Right to Development: Between Rhetoric and Reality", Harward Human Rights Law Journal 17. pp.140-142.

MUTLU, Esin Can(2008), Uluslararası İşletmecilik Teori ve Uygulama, Beta Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.

OECD; 2003; The Sources of Economic Growth in OECD Countries – ISBN 92-64-19945-4 , France.

ÖZCAN, Burcu ve Fatma ZEREN (2013), "Sosyal Güven ve Ekonomik Kalkınma: Avrupa Ülkeleri Üzerine Mekânsal Ekonometri Analizi", Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, Nisan 2013, Cilt: 8-1, Sayı: NİSAN, ss.7-36.

PUTNAM, Robert D. (1993), Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy, Princeton New Jersey.

PUTNAM Robert D. (1995), "Bowling Alone: America's Declining Social Capiatl", Journal of Democracy, 6:1.

SCHULTZ, Thedor W. (1971), Invesment in Human Capital, The Free Pres A Division of the Macmillan Company, U.S.A.

SEN, Amartya (1977), Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory. Philosphy and Public Affairs, 6.

SEN, Amartya (1997), On Economic Inequality, Clarendon Press, New York.

SEN, Amartya (2001), Development as Freedom, Sixth Printing, New York.

TODARO, Michael .P. (1994), Economic Development, Fifth Edition, Newyork, London.

UNDP (2013), Human Development Report 2013.

World Bank (2002), Building Institutions for Markets, Oxford: Oxford University Press.